

Відгук

офіційного опонента

доктора юридичних наук, доцента, завідувачки кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства Сумського державного університету

Бондаренко Ольги Сергіївни

на дисертацію Болотіної Анни Олексіївни

«Кримінально-правова охорона прав інтелектуальної власності в контексті судової реформи в Україні»,

що подана на здобуття ступеня доктора філософії

з галузі знань 08 – Право

за спеціальністю 081 – Право

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Обираючи шлях європейського розвитку, Україна послідовно приєднується до міжнародних договорів та угод, активно реалізуючи політику поглибленої європейської інтеграції. Підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом у 2014 році визначило важливий етап у зобов'язаннях нашої держави стосовно удосконалення національної системи охорони прав інтелектуальної власності. Цей процес передбачає гармонізацію та упорядкування національного законодавства з відповідними стандартами Європейського Союзу. Здобуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС у червні 2022 року створює перспективи та вимагає виконання обов'язкових умов (Копенгагенських критеріїв), для успішної євроінтеграції у найближчому майбутньому. Серед них важливою є формування конкурентоздатної економіки на ринку ЄС, яку можна досягти через реалізацію прав інтелектуальної власності, включаючи об'єкти, які володіють високою якістю та унікальністю. Одним із ключових аспектів в цьому контексті є боротьба з контрафактною продукцією, що вимагає своєчасного ухвалення ефективної нормативно-правової бази для захисту авторських прав та прав промислової власності, гармонізованої з європейськими стандартами.

Обрана А. О. Болотіною тематика набуває особливої актуальності у період з 2021 по 2023 рік, оскільки відповідний період визначає новий етап у вдосконаленні системи правового захисту інтелектуальної власності в Україні. Це прямо пов'язано

із виконанням міжнародних зобов'язань та внутрішніми суспільними змінами. Свідченням цього є прийняття Закону України «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України», а також тенденції у реформуванні кримінального закону України. Проект нового Кримінального кодексу України, який отримав підтримку як національних, так і зарубіжних експертів, містить Розділ 6.2. «Кримінальні правопорушення проти інтелектуальної власності», що визначає сучасні тенденції у виділенні самостійного інституту кримінально-правового захисту сфери інтелектуальної власності у кримінальному законодавстві України.

Ретроспектива судового захисту прав і аналіз статистичних даних наочно демонструють позитивні результати судової форми захисту та важливість стратегічного реформування судової системи шляхом створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності. У своїй дисертації здобувачка провела аналіз стану судової реформи в Україні, що була започаткована змінами до Конституції України відповідно до Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02 червня 2016 року № 1401-VIII. Ці зміни визначили формування Вищого суду з питань інтелектуальної власності, що було відповіддю на виклик нерівномірного застосування судами різних юрисдикційних норм та недолік професійної підготовки суддів. Розгляд справ з питань інтелектуальної власності потребує не лише юридичних та процесуальних знань, але й технічних компетенцій у цій області. Значущість утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності відзначено акцентуванням уваги на важливості прийняття Закону України «Про Вищий суд з питань інтелектуальної власності» № 6487 від 29 грудня 2021 року, проект якого вже внесено до Верховної Ради. Відзначено, що функціонування Вищого суду з питань інтелектуальної власності не буде універсальним засобом для вирішення всіх проблем у сфері захисту прав інтелектуальної власності в Україні, проте його ключовою роллю буде формування єдиної сталої судової практики, яка однаково застосовуватиме норми чинного законодавства у сфері захисту прав інтелектуальної власності.

Один з важливих та необхідних напрямків подальшого розвитку інституту інтелектуальної власності – це впровадження передових технологій штучного інтелекту (ШІ). Необхідність правового регулювання використання цифрових

технологій із елементами ШІ в Україні породила потребу в визначенні авторських прав на об'єкти, створені за допомогою ШІ. Здоувачкою зроблено висновок, що цифрові технології із елементами ШІ можуть бути визнані суб'єктами прав інтелектуальної власності, зокрема, авторськими правами на твори, у випадку, якщо відповідний об'єкт авторського права створений у співпраці із фізичною особою-автором. Також авторкою підкреслено, що такі тенденції в цілому відповідають розвитку законодавства Європейського Союзу щодо ШІ, зокрема проєкту Закону про штучний інтелект ЄС, який передбачає впровадження уніфікованої нормативно-правової бази для ШІ. З урахуванням загальноєвропейських тенденцій, вирішальною визнається потреба в активному розробленні в Україні самостійної галузі права, зокрема «Право штучного інтелекту», включаючи належне кримінально-правове регулювання відповідних суспільних відносин.

Обґрунтованість актуальності обраної теми дослідження, а також висновки та рекомендації, представлені у науковій праці, підтверджуються дисертанткою за допомогою інформаційної та емпіричної баз дослідження. Серед цих джерел знаходяться матеріали, що узагальнюють практику перегляду судових рішень у справах, пов'язаних із захистом прав на об'єкти інтелектуальної власності, а також судові акти Верховного Суду, рішення судів загальної юрисдикції, практична діяльність суб'єктів прав інтелектуальної власності, наукові статті та довідкові видання.

Достатню обґрунтованість отриманих результатів дисертації підтверджує факт, що дослідження, проведене А. О. Болотіною, ґрунтується на теоретичних досягненнях вчених різних галузей права. Проблеми, пов'язані з охороною прав інтелектуальної власності, розглядалися в різних аспектах у наукових працях вчених, зокрема, адміністративного права, таких як І. Арістова, М. Кузнецова, І. Кравченко, що вносить різноманітні та цінні підходи до розгляду даної тематики.

Серед фундаментальних робіт у сфері кримінального права значний науковий інтерес складають роботи П. Андрушка, П. Берзіна, І. Білоуса, О. Бондаренко, А. Вознока, О. Гороховської, В. Гулкевича, М. Дімітрова, Ю. Дорохіна, О. Дудорова, А. Клочко, О. Кваші, В. Костиока, А. Лісового, А. Ломакіна, В. Матвійчука, М. Мельника, А. Нересеяна, О. Новікова, М. Панова, І. Романюка, М. Хавронюка, В. Харченка та інших.

Акцентовані А. О. Болотіною питання кримінально-правової охорони прав інтелектуальної власності в контексті судової реформи справедливо заслуговують на високу оцінку та підтримку. Це обґрунтовується необхідністю удосконалення наукових підходів у галузі кримінального права та їх відповідності практичним потребам. Зокрема, інтенсивною роботою над проєктом нового Кримінального кодексу України обумовлена актуальність врахування висновків та пропозицій дослідження для подальшої правотворчості.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами.

У дослідженні А. О. Болотіної докладно відтворено взаємозв'язок роботи з положеннями Конституції України, Кримінального кодексу України, Закону України «Про наукову і науково технічну діяльність», Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року (підтриманих Указом Президента України №722/2019 від 30.09.2019 року, проголошених резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1), Закону України «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України», Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні (схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01 червня 2016 року №402-р.), Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки (затвердженої Указом Президента України від 11.06.2021 року № 231/2021), а також науково-дослідницькою роботою кафедри міжнародних відносин юридичного факультету Сумського національного аграрного університету, зокрема, «Удосконалення законодавства України щодо забезпечення безпеки сфери банківської діяльності в умовах євроінтеграції: економіко-правовий аспект» (номер державної реєстрації 0117U006531) та «Міжнародно-правові засади процесів реформування законодавства України в контексті євроінтеграції» (номер державної реєстрації 0121U108975).

Наукова новизна одержаних результатів дослідження.

Дисертація А. О. Болотіної фокусується на розгляді інституту кримінально-правової охорони інтелектуальної власності. У роботі детально розглядаються правові засади та визначаються шляхи посилення захисту об'єктів прав

інтелектуальної власності. Досліджуються механізми судового захисту інтересів суб'єктів прав інтелектуальної власності та розглядається можливість удосконалення кримінального законодавства у даному контексті.

Постановка завдань (с. 26), визначення об'єкту (с. 27), предмету (с. 27) здійснені чітко і повною мірою відображають основний зміст дисертації та відповідають встановленим вимогам.

Метою дисертаційного дослідження є визначення системи та стану кримінально-правової охорони сфери інтелектуальної власності України, виявлення правових та організаційних засад утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності як важливого суб'єкта протидії кримінальним правопорушенням проти прав інтелектуальної власності та розроблення науково обґрунтованих пропозицій щодо комплексного вдосконалення системи кримінально-правової охорони сфери інтелектуальної власності на підставі опрацювання наукового доробку вітчизняних і зарубіжних вчених, аналізування кримінально-правових норм чинного Кримінального кодексу України та практики зарубіжних держав у цій галузі (с. 26 дисертації).

Доцільно зазначити, що вагому наукову та теоретичну цінність складає запропоноване авторкою формування поняття кримінальних правопорушень проти прав інтелектуальної власності, під яким дисертанткою запропоновано розуміти «умисне суспільно-небезпечне діяння (у формі дії чи бездіяльності), що посягає встановлений порядок реалізації прав інтелектуальної власності та відповідні об'єкти, які не перебувають у володінні, користуванні та розпорядженні особи, вчинене з корисливих мотивів і таке, що має наслідком спричинення істотної шкоди суб'єкту прав інтелектуальної власності» (с.29, с. 97–98 дисертації).

Вагомий науковий доробок складає досліджений авторкою досвід зарубіжних держав відносно стану кримінально-правової охорони сфери інтелектуальної власності та обґрунтування факту що для багатьох держав європейського простору характерним є виокремлення самостійного розділу у кримінальному законі (Іспанія), або наявність окремого кодексу інтелектуальної власності (Франція). Кримінальний кодекс Королівства Бельгія (1867) містить Розділ VIII «Правопорушення в сфері промисловості, торгівлі та публічних аукціонах», у якому розміщена ст. 309, що захищає комерційну таємницю.

Кримінальний кодекс Республіки Хорватія (1997) містить Розділ 17 «Кримінальні правопорушення проти власності», у якому розміщені ст. 229-232, що встановлюють відповідальність за порушення авторських прав, прав артистів-виконавців, незаконне використання авторського твору або художнього виконання, порушення прав виробників аудіо-, відеозаписів та прав, пов'язаних з радіомовленням, порушення патентних прав. Зазначений аналіз кримінального законодавства держав ЄС свідчить про те, що у більшості з них або існують самостійні розділи (підрозділи) у кримінальних кодексах, або кримінально-правовій охороні прав інтелектуальної власності присвячено розділи нормативно-правових актів про захист інтелектуальної власності. Зокрема, Закон Польщі про авторське право від 4 лютого 1994 р. «Про авторське право та суміжні права» містить Розділ 14. Кримінальна відповідальність (ст. 115-123) (с. 3, с. 83-90 дисертації).

Проведено аналіз сфери правового захисту інтелектуальної власності в контексті сучасної судової реформи в Україні. Під час дослідження здобувачка розглянула поточну судову практику та використала статистичні дані, аналізуючи дії як судів, так і правоохоронних органів. Також звернута увага на етапи судової реформи, зокрема утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності. Детально проаналізовано нестачу професійної підготовки суддів, оскільки вирішення справ у сфері інтелектуальної власності вимагає не лише юридичних, а й технічних знань. Особлива увага зосереджена на значущості прийняття закону «Про Вищий суд з питань інтелектуальної власності» № 6487 від 29.12.2021, що перебуває на розгляді Верховної Ради (с. 175).

У дисертаційному дослідженні виявлено, що процеси адаптації законодавства в Україні у сфері інтелектуальної власності під впливом правового режиму воєнного стану, зокрема введення в дію Закону України «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України» з 13 квітня 2022 року, а також результати судової реформи, в цілому позитивно оцінюються у контексті правового захисту сфери інтелектуальної власності, однак все ж мають й певні недоліки. Зокрема, вони не враховують механізмів правового захисту прав на об'єкти, створені за допомогою цифрових технологій з елементами штучного інтелекту.

Також можна виділити інші положення дисертаційної роботи, з якими слід погодитися, оскільки вони сприяють подальшому розвитку кримінального права, удосконаленню норм законодавства та їхньому практичному впровадженню.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені в дисертації висновки і пропозиції можуть бути використані в науково-дослідній роботі для проведення подальших наукових досліджень охорони сфери інтелектуальної власності; правотворчості – для вдосконалення системи кримінально-правових норм (зокрема, в контексті розроблення проєкту нового КК України), безпосередньо для розроблення проєктів законів, проєктів внесення змін до чинних нормативно-правових актів; правозастосуванні – у діяльності судів, адвокатів; освітньому процесі під час викладання дисциплін кримінально-правового циклу, підготовки підручників, навчальних посібників, коментарів кримінального законодавства України. Положення дисертації можуть застосовуватися під час викладання курсів «Кримінальне право України», «Судові системи та порівняльне судове право», «Порівняльне кримінальне право», «Право інтелектуальної власності».

Повнота, структура і завершеність дисертації, достовірність і обґрунтованість результатів дослідження, рівень оволодіння методологією наукової діяльності.

Наукова праця А. О. Болотіної повністю відповідає за своїм змістом усім вимогам, що встановлені до даного виду робіт. Структура дисертації, а саме анотація, вступ, основний зміст, що включає в себе три розділи, вісім підрозділів, висновки, список використаних джерел та додатків є цілісним, логічно побудованим та структурованим, послідовним. Мова, стиль, викладення матеріалу та структура дисертації відповідають граматичним, технічним вимогам та вимогам щодо оформлення дисертації. Зазначене свідчить, що дисертаційна робота є завершеною, самостійною науковою працею.

Досягнення поставленої дисертанткою мети та завдань обумовлено сукупністю правильно підібраних методів і прийомів наукового пізнання, серед яких було застосовано як загально-наукові, так і спеціально юридичні методи, серед яких: історичний, формально логічний, системно структурний, порівняльно-правовий, статистичний методи, метод діалектичного пізнання, системного аналізу. Зазначене

свідчить про те, що дисертантка оволоділа компетенціями властивими рівню доктора філософії.

Про достовірність та обґрунтованість дисертаційного дослідження свідчить також аналіз використаних авторкою джерел. Дисертантка використала значну кількість національних нормативно-правових актів та міжнародних конвенцій, окремі нормативно-правові акти іноземних держав, договорів з дослідженням різних доктринальних позицій вітчизняних та іноземних науковців, що пов'язані з процесом дослідження кримінально-правової охорони прав інтелектуальної власності.

Дисертаційна робота А. О. Болотіної викладена українською мовою, має чітку структуру, що відповідає вимогам МОН України та порядку присудження ступеня доктора філософії. Дисертація складається з анотації (виконаної українською та англійською мовами), змісту, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, поділених на відповідні підрозділи, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 237 сторінок.

Анотація у стислій формі містить основні тези дисертаційного дослідження та його основні результати, а також наведено перелік публікацій, в яких викладені результати роботи та особистий внесок авторки.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації, визначено мету та завдання, об'єкт та предмет дослідження, теоретичну, методологічну основу дослідження, наукові положення, що характеризують її новизну, практичне та теоретичне значення розроблених висновків та пропозицій, їх апробація та впровадження у практичну діяльність.

У першому розділі досліджено інтелектуальну власність, як об'єкт кримінально-правової охорони. Обґрунтовано соціальну обумовленість криміналізації діянь у сфері інтелектуальної власності. Проаналізовано міжнародний досвід кримінально-правової охорони прав інтелектуальної власності.

У другому розділі авторкою надано кримінально-правову характеристику складам правопорушень проти прав інтелектуальної власності в умовах реформування кримінального законодавства.

Третій розділ присвячено тенденціям та перспективам розвитку кримінально-правової охорони прав інтелектуальної власності в умовах сталого розвитку нашої

держави. Досліджено судовий захист прав інтелектуальної власності та перспективи його удосконалення та розвитку, вирішення практичних проблем.

У кінці кожного розділу дисертації зроблено відповідні висновки, в яких надаються чіткі пропозиції та рекомендації. Варто зауважити, що висновки в повній мірі відповідають заявленій меті дисертаційного дослідження та поставленим завданням, мають вагомую аргументацію, достатнім і належним чином обґрунтовані і характеризуються високим рівнем достовірності.

Проаналізований звіт перевірки на плагіат на наявність текстових запозичень (програма Unicheck) дозволяє стверджувати, що дисертаційне дослідження є самостійною авторською роботою. На основі проведеного аналізу варто зазначити, що дисертаційна робота Болотіної Анни Олексіївни на тему: «Кримінально-правова охорона прав інтелектуальної власності в контексті судової реформи в Україні» є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів плагіату та запозичень згідно постанови КМУ від 12.01.2022 року № 44 п. 9. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Обґрунтованість сформульованих дисертанткою висновків і пропозицій підтверджується наявністю опублікованих наукових праць за темою дисертації, зокрема: 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у виданні, що індексується у науково-метричній базі даних Scopus, 2 статті в наукових періодичних виданнях іноземних держав, які входять до ОЕСР та/або Європейського Союзу (Німеччина), а також 12 наукових праць, представлених матеріалами доповідей на конференціях. Окремі положення та висновки дисертації були оприлюднені та обговорені на міжнародних та всеукраїнських наукових заходах у Арадї (Румунія), Києві, Запоріжжі, Одесі, Дніпрі, Сумах.

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій підтверджується також впровадженням оприлюднених результатів дослідження у практичну діяльність, про що свідчать відповідні акти про впровадження: акт про впровадження в діяльності Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності Національної академії правових наук України від 25 березня 2021 року (Додаток З, с. 229), акт впровадження у практичну діяльність ДСА України в Сумській області від 17 лютого 2021 року (Додаток Ж, с. 227); акт про впровадження у діяльність Сумського місцевого Центру з надання безоплатної

правової допомоги від 22 грудня 2018 року (Додаток Є, с. 226); (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження в навчальний процес юридичного факультету Сумського національного аграрного університету від 18 травня 2023 р. (Додаток Е, с. 225).

Таким чином наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації, належним чином обґрунтовані і характеризуються виключною науковою новизною та достовірністю. Однак, деякі положення, висновки та пропозиції у дисертаційному дослідженні мають дискусійний характер і можуть бути основою для подальших наукових досліджень.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

В цілому позитивно оцінюючи дисертаційну роботу А. О. Болотіної на тему: «Кримінально-правова охорона прав інтелектуальної власності у контексті судової реформи в Україні», все ж треба звернути увагу на окремі дискусійні моменти, висловити зауваження та побажання, які загалом не впливають на позитивну оцінку дисертаційного дослідження:

1. Спершу привертає увагу обраний особливий підхід до вивчення захисту прав інтелектуальної власності в рамках кримінально-правового контексту судової реформи. Авторка чітко розглядає значення судової форми в захисті цих прав, підкріплюючи свої аргументи статистичними та аналітичними даними, наданими судовими та правоохоронними органами. Обґрунтовано перспективу визначення Вищого суду з питань інтелектуальної власності як суб'єкта захисту прав інтелектуальної власності. Дисертанткою наведено окремі положення, щодо відсутності сталості єдиної судової практики та неоднаковість застосування національними питаннями норм чинного законодавства у питаннях захисту прав інтелектуальної власності. Проте, доцільно було би присвятити увагу ще й питанню якісного кадрового забезпечення Вищого суду з питань інтелектуальної власності. Оскільки судді, як носії судової влади здійснюють правосуддя і саме від їх рішень залежить єдність судової практики. Інтелектуальна власність за своєю правовою природою є особливим специфічним об'єктом, і її судовий захист вимагає наявність спеціальних знань у суддів, для справедливого розгляду зазначеної категорії справ. Саме на відсутності достатньої кваліфікації та компетентності у суддів загальної юрисдикції і наголошували практики та законодавець при утворенні Вищого суду з

питань інтелектуальної власності. Тому розглядаючи Вищий суд з питань інтелектуальної власності, як суб'єкта захисту прав інтелектуальної власності, варто було врахувати, що судді у даному випадку є невід'ємними від нього суб'єктами. І досягти єдності та сталої судової практики, однакового застосування судами норм залежить саме від суддів. У цьому і прослідковується взаємозв'язок та взаємозалежність судової практики у питанні протидії кримінальним правопорушенням.

2. Також важливо відзначити пропозицію дисертантки стосовно виокремлення в структурі Особливої частини Кримінального кодексу України самостійного розділу під назвою «Кримінальні правопорушення проти прав інтелектуальної власності», який був вказаний як «вперше». Однак в основному контексті дисертації авторкою викладені різні дискусії науковців, що раніше вже висловлювали зазначену пропозицію у різних формулюваннях (зокрема, О. Коротюк, І. Романюк та В. Харченко). Подана дисертанткою пропозиція більше відповідає розділу «удосконалено», оскільки окремі аспекти, пов'язані із структурою та змістом запропонованого розділу, справді включають елементи новизни.

3. На сторінці 29 дисертації під час викладення положень наукової новизни авторка вперше надає визначення «кримінальних правопорушень проти прав інтелектуальної власності», під яким необхідно розуміти **вмисне** суспільно-небезпечне діяння...». Крім того, слово «вмисне» неодноразово використовується й основному тексті дисертації (сторінки 83, 87, 88, 97, 134, 151, 180). На мою думку, враховуючи положення статті 24 Кримінального кодексу України доцільно вживати поняття умисел, а отже і поняття «умисне».

4. Аналізуючи об'єктивні ознаки складів кримінальних правопорушень проти прав інтелектуальної власності у підрозділі 2.2. дисертації дисертантка зосереджує увагу на об'єкті та об'єктивній стороні вказаних кримінальних правопорушень. Однак, не приділяє належної уваги предметам вказаних кримінально-протиправних діянь. Вважаю, що враховуючи істотне значення предмета кримінальних правопорушень проти прав інтелектуальної власності для їх кваліфікації, а отже і притягнення особи до кримінальної відповідальності, варто було б надати і їх кримінально-правову характеристику.

5. На сторінці 156 дисертації А. О. Болотіна аналізує висновок експертної

групи на проєкт КК України (контрольний текст станом на 30 січня 2023 року). У тексті висновку пропонується розглянути питання про врахування ознаки «з використанням медіа, інформаційної системи чи мережі «Інтернет» під час визначення базового ступеня тяжкості злочину проти інтелектуальної власності». Водночас, не висловлюється позиція дисертанта відносно доцільності подібних змін. На мою думку, враховуючи, по-перше, відсутність нормативного визначення поняття «Інтернет»; по-друге, вживання законодавцем у пункті 11 статті 1 Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» поняття «кіберпростір» доречним є вживання саме цього поняття, замість поняття «Інтернет».

Утім, зазначене вище стосується окремих дискусійних положень дисертації та у своїй сукупності не впливає на загалом позитивну її оцінку. Вони лише можуть стати основою для творчих дискусій та подальших наукових розробок цієї проблематики.

Загальний висновок по дисертації.

Дисертаційна робота є самостійною фундаментальною науковою роботою, що виконана на рівні, що повністю відповідає рівню доктора філософії. Науково-теоретичний та науково-практичний рівень дисертаційного дослідження повністю відображений у достовірності та обґрунтованості наукових положень і результатах проведеного дисертанткою дослідження кримінально-правової охорони прав інтелектуальної власності в контексті судової реформи в Україні.

Викладене дає підстави для остаточного висновку про те, що дисертація на тему: «Кримінально-правова охорона прав інтелектуальної власності в контексті судової реформи в Україні», яка підготовлена за спеціальністю 081 «Право» відповідає вимогам наказу «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 року №261 (зі змінами та доповненнями від 3 квітня 2019 року №283), наказу МОН України від 12 січня 2017 року №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12 липня 2019 року) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії

(постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №.144), а її автор –
Бологіна Анна Олексіївна, заслуговує на здобуття ступеня доктора філософії з галузі
знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

Завідувачка кафедри кримінально-правових

дисциплін та судочинства

Сумського державного університету

доктор юридичних наук, доцент

ОЛЬГА БОНДАРЕНКО

Підпис	<i>Бондаренко О</i>
Засвідчує	<i>Між. гр. в.</i>
	<i>П. В. П. Гр. в.</i>

ВІДДІЛУ КАДРІВ